

بنام خدا

پیامهای خاموش در عملیات‌های امداد و نجات

شهریار مزیدآبادی - مدرس امداد و نجات

پیامهای خاموش در عملیات‌های امداد و نجات و به‌ویژه کار با سگ‌های تجسس (Search and Rescue)، ارتباط غیرکلامی دیداری در محیط‌های پر سر و صدا (مانند حضور بالگرد، بیل مکانیکی، آواربرداری سنگین) و همچنین رمزگذاری حرکات برای جلوگیری از ایجاد اضطراب در عموم یا سوءبرداشت افراد غیرمسئول (تماشاچیان، رسانه‌ها یا بستگان مصدومان) یک مهارت تاکتیکی بسیار حیاتی است.

برای رسیدن به این هدف، تیم‌ها از یک دستور زبان حرکتی (Visual Cue Protocol) قراردادی و از پیش تعیین شده استفاده می‌کنند که در عین واضح بودن از فاصله دور، برای افراد متفرقه مانند حرکات عادی کار، جابه‌جایی تجهیزات یا بررسی صحنه به نظر برسد.

پیام‌های حیاتی قابل تبادل و نحوه اجرای رمزی و طبیعی آن‌ها با دست، بدن و پا به تفکیک ارائه می‌شود:

ارتباطات و پیامهای غیرکلامی (خاموش) در عملیات‌های امداد و نجات - درس شصت و دوم

۱. پیام‌های وضعیت کشف و ردیابی (Detection Status)

این پیام‌ها حساس‌ترین اطلاعات هستند، زیرا اشاره مستقیم به کشف جسد یا مصدوم زنده ممکن است باعث هجوم افراد غیرمسئول یا ایجاد شوک در حاضرین شود.

- پیام: «نشانه‌گذاری مثبت / سگ بوی زنده حس کرده است (Live Find)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: بررسی وضعیت بند سگ یا تجهیزات.
- علامت رمزی: مربی با دو دست بند سگ را در ارتفاع سینه بالا می‌آورد و دوباره آزاد می‌کند، یا کلاه ایمنی خود را یک‌بار با دست راست برمی‌دارد و روی سر می‌گذارد (Head tap).
- پیام: «کشف جسد / مرگ قطعی (Deceased / HRD)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: خستگی، تنظیم پوتین یا بررسی زمین.

- علامت رمزی: نجاتگر پایش را روی یک قطعه سنگ یا آوار بالاتر می‌گذارد و هر دو دست را روی زانوی همان پا تکیه می‌دهد و سرش را به سمت زمین پایین نگه می‌دارد (حالت استراحت موقت).
- پیام: «هشدار کاذب / سگ سردرگم است یا رد بویایی آلوده است (False Alert / Contamination)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: نگاه به اطراف برای تعیین مسیر.
- علامت رمزی: مربی دستش را روی کمر (پهلوی) می‌گذارد و یک چرخش ۳۶۰ درجه به دور خود می‌زند (علامت پاکسازی/خطای محیطی).

۲. پیام‌های ایمنی و وضعیت خطر (Hazard & Safety)

- پیام: «خطر فوری / ریزش، نشت گاز یا لغزش آوار (Evacuate / Immediate Danger)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: حرکت سریع به عقب.
- علامت رمزی: زدن دو ضربه محکم و مشخص با کف پا به زمین (Foot Stomp) هم‌زمان با بالا بردن هر دو دست در امتداد شانه‌ها به شکل ضربدر روی سینه (حرکت بدن به عقب).
- پیام: «توقف کامل در محل / فریز شو (Hold / Freeze)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: توجه به یک نقطه از آوار.
- علامت رمزی: مربی دستش را به حالت باز و بدون حرکت به سمت ران خود می‌چسباند و کاملاً بی‌حرکت می‌ایستد (بدون خم شدن).
- پیام: «محیط ناپایدار است؛ جلو نیا (Unsafe Structure)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: تکاندن خاک از روی لباس.
- علامت رمزی: ضربه زدن متوالی با دست روی قسمت بیرونی ران یا بازو (۳ بار).

۳. پیام‌های هدایت تاکتیکی و جهت‌دهی به سگ/مربی (Tactical Direction)

از فاصله دور، مربی دوم می‌تواند به عنوان «دیدبان» عمل کرده و مسیرهای بهتری را برای حرکت سگ پیشنهاد دهد:

- پیام: «تغییر مسیر به چپ یا راست»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: قدم زدن عادی مربی دوم.
- علامت رمزی: به‌جای اشاره انگشت مستقیم، نجاتگر پای چپ یا راست خود را یک گام کامل به پهلوی باز می‌کند و وزن بدن را به آن سمت متمایل می‌سازد (Body Lean).
- پیام: «عقب‌نشینی کن و از زاویه دیگری وارد شو (Flank)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: پشت کردن به صحنه.
- علامت رمزی: نجاتگر نیم‌تنه خود را ۹۰ درجه می‌چرخاند و با نوک پایش به سمتی که باید از آن دور زده شود لگد آرامی در هوا می‌زند.
- پیام: «سگ را آزاد کن / جستجوی خارج از بند (Off-Leash)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: کشیدن دست به سمت بالا برای هواخوری.
- علامت رمزی: بالا بردن یک دست به صورت عمودی و مستقیم بالای سر و سپس پایین آوردن آرام آن.

۴. پیام‌های پشتیبانی و تدارکات (Logistics & Support)

- پیام: «نیاز به تیم فنی / تجهیزات برش، زنده‌یاب یا لیفت»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: لمس کردن جیب‌های جلیقه امدادی.
- علامت رمزی: نجاتگر با دست راست، شانه چپ خود را لمس می‌کند و چند ثانیه نگه می‌دارد (نشان‌دهنده ابزار سنگین).
- پیام: «نیاز به آب یا استراحت برای سگ (Fatigue / Heat Stress ۹K)»
- ظاهر طبیعی برای دیگران: خم شدن برای رسیدگی به سگ.

- علامت رمزی: نجاتگر روی یک زانو می‌نشیند و کف دست را به صورت افقی رو به زمین به حالت بالا و پایین کوچک حرکت می‌دهد (کاهش ضربان/استراحت).
- پیام: «پیام دریافت و درک شد (Roger / Copy)»
- علامت رمزی: یک تکان دادن محکم سر به سمت پایین همراه با لمس زیپ جلیقه عملیاتی.

اصول کلیدی برای اجرای موفق سیگنال‌های دیداری رمزی:

۱. استفاده از حرکات کلان (Macro-movements): در فاصله دور، جزئیات انگشتان دست دیده نمی‌شود؛ بنابراین تغییر وضعیت نیم‌تنه، وضعیت بازوها، کلاه ایمنی و پاها بهترین انتخاب هستند.
۲. پرهیز از زبان بدن متعارف فیلمی: از حرکاتی مثل کشیدن دست روی گلو (نشانه مرگ)، اشاره با انگشت سبابه یا دست تکان دادن‌های نمایشی خودداری شود تا جلب توجه نکند.
۳. توافق قبل از عملیات (Pre-Briefing): هر تیم دو نفره باید پیش از ورود به «منطقه گرم» (Hot Zone) حداکثر ۵ تا ۷ کد اصلی را با هم مرور کند تا دچار اشتباه نشوند.
۴. تأیید بازخورد (Read-Back): نجاتگر گیرنده پیام باید بلافاصله با یک حرکت از پیش تعیین شده (مانند لمس شانه یا جابه‌جایی کلاه) تأیید کند که پیام را دریافت کرده است.